

بررسی عدم تقارن اطلاعاتی و اندازه شرکت در مدیریت سود شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار

معصومه کریمی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۱۸ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۰۲/۲۸

چکیده

مقدمه: اطلاعات مالی اساس ارزشیابی را در بورس اوراق بهادار تشکیل می دهد. در مطالعه حاضر به بررسی عدم تقارن اطلاعاتی و اندازه شرکت در مدیریت سود شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار پرداخته شد. روش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش همبستگی می باشد. انجام پژوهش در قالب استدلال قیاسی-استقرائی است. داده های مورد نیاز از طریق مطالعه صورتهای مالی، یادداشت های همراه و گزارش های مالی شرکت های مورد مطالعه، نرم افزارهای اطلاعاتی، آرشیوهای الکترونیکی و اینترنتی جمع آوری و در صحنه گسترده اکسل سازماندهی و محاسبه شده تا در نهایت اطلاعات حاصل با استفاده از نرم افزار Eviews مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. جامعه آماری شامل شرکتهای پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران، در محدوده زمانی بین سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۲ می باشد نمونه مطالعاتی به روش حذف سیستماتیک با توجه به محدودیت های فوق ۶۰ شرکت می باشد. یافته ها: نتایج نشان داد که ارتباط معناداری بین عدم تقارن اطلاعاتی با مدیریت سود وجود دارد. همچنین ارتباط معناداری بین اندازه شرکت با مدیریت سود وجود دارد.

واژگان کلیدی

مالکیت سهام کارکنان، سودآوری، اهرم مالی، مدیریت سود، بورس اوراق بهادار

۱. کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام، ایلام، ایران. (roya.mk1369@gmail.com)

مقدمه

صورت‌های مالی، دربردارنده اطلاعات مهمی است که سهامداران در تصمیم‌گیری‌های مربوط به سرمایه‌گذاری در سهام، از آن استفاده می‌کنند. اطلاعات مالی در جهت دهی پس‌اندازها و تخصیص منابع اقتصادی محدود، موثر است. وجود اطلاعات حسابداری، مقایسه‌ی شرکت‌ها را امکان‌پذیر می‌سازد و با تقویت تخصیص موثر منابع، به توسعه اقتصادی و نهایتاً افزایش رفاه عمومی کمک می‌کند. آنچه که در بازارهای سرمایه باید مورد توجه قرار گیرد، این است که بسیاری از افرادی که اقدام به سرمایه‌گذاری می‌کنند، مردم عادی هستند که تنها راه دسترسی آنها به اطلاعات مهم، اطلاعیه‌هایی است که از جانب شرکت منتشر می‌شود. حال اگر در بین سرمایه‌گذارانی که در بازارهای سرمایه‌ای مشغول فعالیت بوده، افرادی باشند که از نظر اطلاعاتی نسبت به سایرین در موقعیت بهتری قرار داشته باشند و به عنوان مثال از اعلان‌هایی که قرار است در باره سود صورت پذیرد مطلع باشند قادر خواهند بود تا بر عرضه و تقاضای بازار تأثیر گذاشته و به اصطلاح منجر به بروز شکاف قیمتها شوند. دلیل اصلی آن نیز وجود عدم تقارن اطلاعاتی در بازار سرمایه است. طبق نظریه عدم تقارن اطلاعات مدیران نسبت به سرمایه‌گذاران اطلاعات بیشتری را در مورد آینده شرکت دارند که این پدیده را اطلاعات نامتقارن می‌نامند؛ بنابراین چون مدیران نسبت به آینده شرکت دارای اطلاعات بیشتری هستند هنگامی که آینده شرکت را خوب می‌بینند نیازی نمی‌بینند که اشخاص دیگری را در سود آینده شرکت با خود شریک کنند از این رو نیازهای مالی شرکت را از طریق بدهی تأمین مالی می‌کنند؛ اما در صورتی که مدیران پیش‌بینی مساعدی در مورد آینده شرکت نداشته باشند آنگاه نیازهای مالی شرکت را از طریق انتشار سهام برطرف می‌کنند. اطلاعات مناسب و مرتبط با موضوع تصمیم از عوامل مؤثر در تصمیم‌گیری است. با توجه تنوع استفاده‌کنندگان گزارش‌های مالی و متفاوت بودن نیازهای اطلاعاتی آنها در صورتی که اطلاعات به صورت نامتقارن بین افراد توزیع شود و انتقال اطلاعات به صورت نابرابر بین مردم صورت گیرد، می‌تواند منجر به نتایج متفاوت نسبت به موضوعی واحد شود. حتی اگر قیمت بازار اوراق بهادار کاملاً منعکس‌کننده اطلاعات باشد، باز هم این احتمال وجود دارد که افراد درون سازمانی بیش از افراد برون سازمان در مورد وضعیت کیفی شرکت اطلاعات بیشتری در اختیار داشته باشد و بتواند به واسطه این مزیت اطلاعاتی برای کسب منافع بیشتر اقدام کنند (رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۱) یکی از عوامل مؤثر در تصمیم‌گیری، اطلاعات مناسب و مرتبط با موضوع تصمیم است. در صورتی که اطلاعات مورد نیاز به صورتی نامتقارن بین افراد توزیع شود، می‌تواند نتایج متفاوتی را نسبت به موضوعی واحد سبب شود. زمانی که عدم تقارن اطلاعاتی در رابطه با سهام یک شرکت افزایش یابد، ارزش ذاتی آن با ارزشی که سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه برای سهام مورد نظر قائل می‌شوند متفاوت خواهد بود. در نتیجه، ارزش واقعی سهام شرکتها با ارزش مورد انتظار سهامداران تفاوت خواهد داشت (قائم‌ی و وطن پرست، ۱۳۸۴)

یکی از پیامدهای تضاد منافع در شرکتهای سهامی، گزارشگری مالی جهت‌دار توسط مدیران شرکت می‌باشد. مدیران به عنوان مسئولین تهیه صورت‌های مالی با وقوف کامل بر وضعیت مالی شرکت و با برخورداری از سطح آگاهی بیشتر نسبت به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، به طور بالقوه سعی دارند که تصویر واحد تجاری را مطلوب جلوه دهند. این امر از طریق اعمال نظر در سود گزارش شده واحد تجاری میسر می‌شود. به طور کلی هموارسازی سود عبارت است از اعمال نظر مدیریت شرکت در تقدم و تاخر ثبت حسابداری هزینه‌ها و درآمدها و یا به

حساب گرفتن هزینه ها با انتقال آنها به سالهای بعد به طوری که باعث شود شرکت در طول چند سال مالی متوالی از روند سود بدون تغییرات عمده برخوردار باشد. نتیجه کلی این عملیات چنین خواهد بود که تصویر واحد تجاری بهتر از وضعیت واقعی به نظر می رسد و انگیزه تزریق سرمایه و منابع مالی از طریق افراد برون سازمانی به شرکت افزایش می یابد. با توجه به نیاز روز افزون شرکت ها به تامین سرمایه مورد نیازشان، مشارکت آحاد جامعه بخصوص بخش خصوصی یک ضرورت محسوب می شود در این راستا آگاهی دادن افراد در نحوه تحلیل گزارش های مالی شرکتها، باعث ایجاد قضاوت صحیح و منطقی در تصمیم گیری های این افراد و به تبع باعث رضایت مندی این افراد از تصمیم گیریها و فعالیت خود در فعالیت های بوردی می شود که این خود موجب بهبود شرایط مساعد برای رشد اقتصادی و در نهایت افزایش رفاه اقتصادی از طریق سرمایه گذاری بخش خصوصی و استفاده کارآمد از منابع مالی کشور می شود.

با توجه به مطالب گفته شده پژوهش حاضر در صدد بررسی رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی، اندازه شرکت با مدیریت سود در بازار سرمایه ایران است؛ به عبارت دیگر هدف از این تحقیق، تعیین این موضوع است که آیا عدم تقارن اطلاعاتی و اندازه شرکت اثر مهم و معنی داری بر مدیریت سود شرکت ها دارد؟

مبانی نظری تحقیق

عدم تقارن اطلاعاتی

عدم تقارن اطلاعاتی زمانی به وجود می آید که یک طرف از قرارداد با معامله از اطلاعات بیشتری آگاهی داشته باشد مشروط بر اینکه از این اطلاعات در زمان برقراری ارتباط با طرف دیگر به طور مؤثر استفاده کند. این آگاهی بیشتر، عمدتاً باعث ایجاد منافع اقتصادی برای طرف برخوردار از اطلاعات بیشتر است (قربانی و عدیلی، ۱۳۹۱). عدم تقارن اطلاعاتی و دامنه قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام تحقیقات تجربی که اخیراً صورت گرفته است، تاثیر اعلان سود بر رفتار دامنه قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام را به صورت کلی مورد توجه قرار داده اند. کاتلم (۱۹۸۹) نیز تغییرات مهمی را در دامنه قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام پس از اعلان سود، تنها زمانی که هیچ اطلاعات مهمی از جانب شرکت در ظرف ۳۰ روز قبل از اعلان سود منتشر نشده باشد مشاهده نمودند. پس از اعلان سود، دامنه قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام افزایش می یابد. جنسن (۱۹۹۳) با استفاده از اطلاعات بین روزی شواهدی را ارائه نمودند که بر مبنای آن دامنه قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام در دوره پس از اعلان سود به مدت یک روز دارای وسعت بیشتری می باشد و قبل از اعلان سود شاهد کاهش قیمت پیشنهادی بودند. اعلان سود عدم تقارن اطلاعاتی را در بازار افزایش می دهد. در بازار می توان دو نوع معامله گر را متصور شد:

الف) معامله گران نقد، ب) معامله گران مطلع.

معامله گران مطلع به این خاطر اقدام به انجام معامله می کنند که دارای اطلاعات محرمانه ای هستند که در قیمتتها منعکس نشده است. در حالی که معامله گران نقد (سرمایه گذاران غیر مطلع) تنها به دلیل دارا بودن نقدینگی به انجام مبادله اقدام می کنند. البته این مدل ها بر روابط بین تفاوت قیمت خرید و فروش و افراد مطلع در بازار اشاره دارند. بازارسازها از انجام معامله با افراد مطلع دچار زیان می شوند و این زیان را از طریق گسترش دامنه قیمت

پیشنهادی خرید و فروش سهام جبران می کنند. بر اساس این مدل عدم تقارن اطلاعاتی در بازار منجر به افزایش دامنه قیمت های پیشنهادی می شود .

وجود عواملی باعث می شود که طبق آن، حرکت های مهمی را در قیمت سهام پیرامون زمان اعلان سود مشاهده کرد که می تواند معامله گران را به گردآوری اطلاعات بیشتر ترغیب کند. وی دریافت که هم تغییرپذیری سود و هم واکنش بازار نسبت به سود غیرمنتظره رابطه مثبتی با تغییرات در دامنه قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام قبل از اعلان سود دارد. از این رو دامنه قیمت پیشنهادی در روز قبل، روز اعلان و روز پس از اعلان دارای روندی افزایشی است. اگر وجود تفاوت اندک در دامنه قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام و افزایش حجم معاملات را پیرامون زمان اعلان سود گزارش کرده است. سوزان و همکاران (۲۰۰۳) با بررسی شرکت های فعال در بورس تورنتو دریافتند که قبل از اعلان سود دامنه قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام افزایش پیدا کرده است. دنیس و همکاران (۲۰۰۶) با بررسی شرکتهای تعال در بورس یورونکست پاریس، وسعت دامنه قیمت. پیشنهادی خرید و فروش سهام را در زمان اعلان سود مشاهده کرد .

اندازه شرکت

اندازه شرکت در مطالعات متعدد نمایانگر جنبه های مختلفی از شرکت است. اندازه شرکت می تواند نمایانگر اهرم شرکت باشد. اهرم عبارت از وجود هزینه های ثابت در فهرست هزینه های شرکت است. اهرم عملیاتی بر هزینه های ثابت عملیاتی شرکت (همه هزینه های ثابت غیر از بهره بدهی ها) متکی است و اهرم مالی بر هزینه های ثابت مالی از قبیل بهره یا سود ثابت وامها متکی است. اهرم عملیاتی و مالی وسیله دستیابی به سود بیشتر است. اندازه شرکت می تواند نمایانگر برتری رقابتی باشد. از آنجایی که سهم بیشتر از بازار نیاز به تولید و فروش بیشتر دارد لذا داشتن منابع مالی کافی و اندازه بزرگتر می تواند شرکت را در تولید بیشتر و صرف هزینه های تولید و بازاریابی بیشتر یاری کند تا بتواند مزیت های رقابتی ایجاد نماید. اندازه شرکت می تواند نمایانگر توانایی مدیریت و کیفیت طرح های حسابداری باشد. توسعه اندازه شرکت نشانگر مدیریت قوی است که با استفاده از طرح های حسابداری سعی در افزایش منابع اقتصادی شرکت داشته باشد. اندازه شرکت می تواند نمایانگر کارایی اطلاعاتی باشد. معمولاً شرکت های بزرگتر توجه بیشتری از تحلیلگران و سرمایه گذاران می باشند به همین جهت اطلاعات حسابداری فرآیند کارتری در شرکتهای بزرگتر دارند. بالاخره اندازه شرکت می تواند نمایانگر میزان ریسک کلی شرکت باشد. توان مالی بیشتر می تواند سبب کاهش ریسک کلی شرکت شود زیرا شرکت های بزرگتر در معرض ایمنی عمومی بیشتری میباشند، زیرا از نظر تحلیلگران مالی، شناخته شده تر هستند. اندازه شرکت می تواند نمایان گر اهرم شرکت، برتری رقابتی شرکت، توانایی مدیریت، کارآیی اطلاعات و در نهایت می تواند نمایان گر ریسک کلی شرکت باشد (فخری و همکاران ۱۳۹۳)

مدیریت سود

به طور کلی مدیریت سود عبارت است از اعمال نظر مدیریت شرکت در تقدم و تاخر ثبت حسابداری هزینه ها و درآمدها و یا به حساب گرفتن هزینه ها با انتقال آنها به سالهای بعد به طوری که باعث شود شرکت در طول چند سال مالی متوالی از روند سود بدون تغییرات عمده برخوردار باشد. هدف مدیریت این است که شرکت را در نظر سرمایه گذاران و بازار سرمایه با ثبات و پویا نشان دهد. پژوهشگران عموماً بر این باورند که مدیران به منظور نشان

دادن تصویری باثبات از روند سودآوری در چارچوب منعطف اصول و روش های متداول حسابداری به مدیریت سود دست می زنند. برخی شواهد نشان میدهد که اغلب صاحبان سهام و بستانکاران تمایل به سرمایه گذاری در شرکت هایی دارند که مدیریت آنها قادر است تصویر هموارتری از سودآوری منعکس نماید. چنین رفتارهایی می تواند ناشی از انگیزه هایی نظیر افزایش رفاه مدیریت، افزایش رفاه سهامداران و تسهیل قابلیت پیش بینی سود باشد. در سیستم اقتصادی امروز دنیا، انتقال و گزارش اطلاعات صحیح مالی به مراکز تصمیم گیری، اهمیت بسیار زیادی دارد. سهامداران که اندوخته های خود را به شکل سرمایه در اختیار شرکت ها قرار می دهند، برای آگاهی از چگونگی اداره سرمایه های خود و اطمینان از صحت عمل و کارایی مدیران، وسیله ی دیگری جز صورتحساب ها و گزارشهای مالی سالانه شرکت ها در اختیار ندارند. دولت نیز به دلایل مختلفی از جمله، اطمینان از صحت مصرف وجوه و منابع تحصیل در آمد از طریق وصول مالیات و ... نیازمند گزارش های دقیق و صحیح مالی است. از طرف دیگر، اطلاع دقیق از نتایج فعالیت های مختلف اقتصادی و دقت در اجرای اصول حسابداری و برقراری سیستم مناسب انتقال اطلاعات به صورت گزارش های مالی، عامل موثری در تحقق برنامه های اقتصادی کشور به حساب می آید. در ارزیابی عملکرد و توان سودآوری و همچنین نقدشوندگی سهام یک شرکت، رقم سود گزارش شده برای سرمایه گذاران مهم است و بر تصمیم های آنها تاثیر مستقیمی دارد. میزان سود و نوسان آن از دیدگاه سهامداران شرکت حائز اهمیت است و بر ارزش سهام شرکت تاثیر می گذارد؛ بنابراین باید اولاً ابزار هموار سازی سود و ثانیاً سود عادی تعیین شود. در واقع، سود عادی هدف فرضی مدیریت است که با استفاده از مدل های مختلف طراحی می شود. ارزیابی قدرت سودآوری شرکت ممکن است به اشتباه تعبیر شود و باعث تعیین نامناسب قیمت اوراق بدهی و سرمایه شود. هنگامی که اشتباهاتی کشف می شود، شرکت دیگر اطمینان بازار را به دست نخواهد آورد و این باعث کاهش شدید اوراق بدهی و سرمایه اش خواهد شد (عرفان، ۲۰۰۲، ۱۲۳).

تحقیقات انجام شده

آرمسترانگ و همکاران (۲۰۱۱) بررسی این موضوع پرداختند که عدم تقارن اطلاعاتی چه موقع بر هزینه سرمایه اثر یکا دارد. متاج و رهش آنها نشان میدهد زمانی که بازارهای سرمایه کاملاً رقابتی هستند، عدم تقارن اطلاعاتی اثر قابل تفکیکی بر هزینه سرمایه ندارد. در مقابل، در شرایطی که رقابت اطلاعاتی در بازارهای سرمایه کامل نیست عدم تقارن اطلاعاتی بر هزینه سرمایه تأثیر گذار است. چن، لین و وو (۲۰۱۰) در مورد تناوب و حجم مدیریت سود تحقیق نمودند. آنها در تحقیق خود نشان دادند که تناوب مدیریت سود زمانی که شرکت قصد دارد از کارشناس پیش بینی سود استفاده کند بیشتر است. علاوه بر این شرکت ها بیشتر به این دلیل تمایل دارند از مدیریت سود استفاده کنند که از کاهش سود جلوگیری کنند تا اینکه بخواهند به واسطه مدیریت سود جلوی منفی شدن سود را بگیرند. در ضمن، زمانی که شرکتها قصد دارند از کاهش سود جلوگیری نمایند، حجم مدیریت سود افزایش می یابد. طی سالهای اخیر مدیریت سود برای جلوگیری از کاهش سود و حتی جلوگیری از منفی شدن سود کاهش یافته است.

خدای پور و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر میزان عدم تقارن اطلاعاتی چرخه عمر شرکت بر بازده آتی سهام پرداختند. یافته های این پژوهش نشان میدهد که یک رابطه منفی و معنادار بین عدم تقارن اطلاعاتی و

بازده آتی سهام وجود دارد. در واقع، با افزایش میزان عدم تقارن اطلاعاتی، بازدهی آتی سهام شرکتها کاهش می یابد.

کاشانی پور و مومنی بانسری (۱۳۹۱) به بررسی نقش عدم تقارن اطلاعاتی در تصمیمات ساختار سرمایه شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران پرداختند. نتایج نشان داد که بین عدم تقارن اطلاعاتی با نسبت کل بدهی به کل حقوقه احیان سهام، نسبت کل بدهی به کل دارایی و نسبت بدهی کوتاه مدت به کل دارایی رابطه ی مثبت و اداری وجود دارد و این در حالی است که بین عدم تقارن اطلاعاتی و نسبت بدهی به کل دارایی، رابطه ی معناداری وجود ندارد.

رحیمیان و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین کیفیت سود و عدم تقارن اطلاعاتی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۸ پرداختند. نتایج پژوهش نشان میدهد که بین میزان بنت سود و عدم تقارن اطلاعاتی ارتباط معناداری وجود دارد و کاهش کیفیت سود منجر به افزایش عدم تقارن اطلاعاتی می گردد.

روش پژوهش

مطالعه حاضر یک تحقیق توصیفی - پیمایشی از نوع همبستگی بود. از روش های کتابخانه و میدانی برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز استفاده شد. بدین صورت که با استفاده از مطالعه کتب، مقالات، پایان نامه ها، نشریات تخصصی فارسی و لاتین، اینترنت و همچنین مطالعه صورتهای مالی حسابرسی شده شرکت های نمونه، یادداشتهای توضیحی، گزارشات هیات مدیره به مجمع، سایت اینترنتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران، این مورد توسط سازمان بورس اوراق بهادار تهران منتشر گردیده است و نیز استفاده از نرم افزارهای تدبیرپرداز و ره آورد نوین انجام گرفته است.

جامعه آماری شامل شرکتهای پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران، در محدوده زمانی بین سالهای ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۰ می باشد. جهت انتخاب نمونه از حذف سیستماتیک استفاده شد. مورد زیر در انتخاب شرکت ها مد نظر قرار گرفت.

- ≠ شرکت هایی که وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشند
- ≠ شرکت هایی که داده های مورد نظر آنها در دسترس باشد.
- ≠ شرکت هایی که طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ تغییر سال مالی نداده باشند.
- ≠ شرکت هایی که قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.

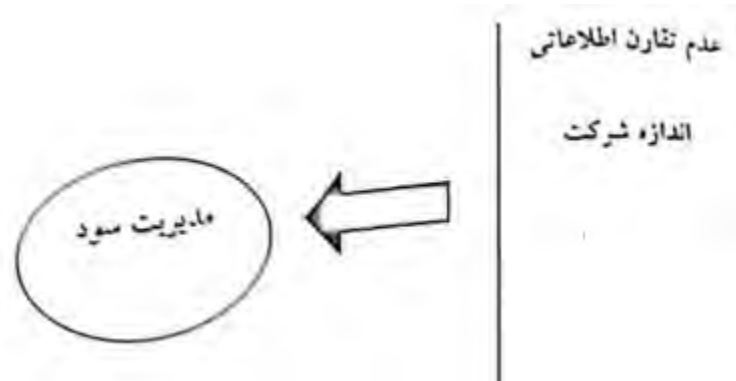
داده های مورد نیاز از طریق مطالعه صورتهای مالی، یادداشت های همراه و گزارش های مالی شرکت های مورد مطالعه، نرم افزارهای اطلاعاتی، آرشیوهای الکترونیکی و اینترنتی جمع آوری و در صحنه گسترده اکسل سازماندهی و محاسبه شده تا در نهایت اطلاعات حاصل با استفاده از نرم افزار Eviews مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

فرضیه های پژوهش

فرضیه اول بین سودآوری با مدیریت سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین مالکیت سهام کارکنان با مدیریت سود رابطه منفی و معناداری وجود دارد

مدل مفهومی تحقیق

نمودار ۱- مدل مفهومی پژوهش

نحوه اندازه گیری متغیرهای مستقل پژوهش

عدم تقارن اطلاعاتی: برای سنجش عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه گذاران و مدیران، مدلی را که ونکناش و چیانگ (۱۹۸۲) برای تعیین دامنه قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام طراحی کردند به کار برده ایم. که در آن متغیرها به این صورت تعریف می شوند.

$$SPREAD_{it} = \frac{AP - BP}{AP + BP/2} * 100$$

SPREAD = دامنه تفاوت پیشنهادی خرید و فروش سهام

AP (ASK PRICE) = میانگین قیمت پیشنهادی فروش سهام شرکت در دوره مورد بررسی

BP (BID PRICE) = میانگین قیمت پیشنهادی خرید شرکت I در دوره مورد بررسی

اندازه شرکت

این متغیر از طریق لگاریتم کل دارایی های شرکت اندازه گیری می شود.

SIZE = الگاریتم کل دارایی های شرکت

متغیر وابسته

برای محاسبه ارقام تعهدی اختیاری (شاخص اندازه گیری مدیریت سود) در این پژوهش از مدل تعدیل شده جونز به شرح زیر استفاده می شود:

در این مدل که سعی در تفکیک ارقام تعهدی اختیاری و غیراختیاری دارد سعی شده است که تأثیر شرایط اقتصادی یک واحد تجاری بر ارقام تعهدی برای یک دوره زمانی مشخص که به دوره رویداد معروف است با متغیرهای فروش و اموال و ماشین آلات و تجهیزات به شرح زیر بر آورد شود.

$$\frac{TA_{it}}{A_{it-1}} = \alpha_1 \frac{1}{A_{it-1}} + \alpha_2 \frac{\Delta REV_{it}}{A_{it-1}} + \alpha_3 \frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} + \varepsilon_{it}$$

در این رابطه TA معرف مجموع اقلام تعهدی، A مجموع دارایی ها، REV تغییر در آمد فروش و PPE اموال و ماشین آلات و تجهیزات است.

اقلام تعهدی غیراختیاری به شرح زیر برای دوره برآورد محاسبه می گردد

$$NDA_{it} = \alpha_1 \frac{1}{A_{it-1}} + \alpha_2 \left(\frac{\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}}{A_{it-1}} \right) + \alpha_3 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} \right)$$

مدل های پژوهش

آزمون فرضیه اول پژوهش از مدل رگرسیونی زیر استفاده می شود

برای آزمون فرضیه اول از مدل رگرسیونی زیر استفاده می شود

$$DA_{it} = \beta + \beta_1 AI_{it} + e$$

که در آن

DA: اقلام تعهدی اختیاری (شاخص اندازه گیری مدیریت سود)

AI: عدم تقارن اطلاعاتی

e: خطای مدل

برای آزمون فرضیه دوم از مدل رگرسیونی زیر استفاده می شود:

$$DA_{it} = \beta + \beta_1 SIZE_{it} + e$$

که در آن

DA: اقلام تعهدی اختیاری (شاخص اندازه گیری مدیریت سود)

SIZE: اندازه شرکت

e: خطای مدل

روش تجزیه و تحلیل داده ها

به منظور تجزیه و تحلیل داده ها آمار توصیفی نظیر شاخص های پراگندگی و آمار استنباطی شامل تحلیل رگرسیون در نرم افزار Eviews انجام شد.

یافته ها

با توجه به جدول (۲)، اصلی ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز نقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده هاست.

جدول ۲: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

	SIZE	DA	AI
میانگین	12/85	355747.94	30/09
میانه	13/04	34140	33/00
مد	2/83	1628282.38	10/75
انحراف معیار	8/09	2651303511285.89	155/74
واریانس	-2/886	8.924	-0/266
کشیدگی	0.157	۰,۱۵۷	۰,۱۵۷
انحراف معیار کشیدگی	12/004	۹۵,۳۱۱	-0/74
چولگی	۰,۳۱۳	۰,۳۱۳	۰,۳۱۳
انحراف معیار چولگی	۰	-532184	10
مینیمم	18/11	19998452	57/00
ماکزیمم	12,85	0.1556	30/09

جدول ۳: نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

آزمون LLC(آزمون ریشه واحد لوین، لین و چاو)		
متغیر	آماره	Prob
DA	-1728.93	0
AI	-107/295	0
SIZE	-3/75	0

نتایج آزمون مانایی متغیرها نشان دهنده آن است که با توجه به آماره آزمون و سطح اطمینان حاصل برای هر یک (Prob) از متغیرها که کمتر از ۰/۵۰ است، تمامی متغیرهای مطالعه حاضر در سطح معنادار می باشند.

جدول ۴: نتایج آزمون چاو

متغیر	خی دو	F مقید	Prob
عدم تقارن اطلاعاتی	247/3038	5/116144	0
اندازه شرکت	215/22564	4/12089	0

نتایج آزمون هاسمن در جدول (۵) نشان داده شده است. نتایج مذکور نشان دهنده آن است که آماره χ^2 دو در سطح معنی داری ۱٪ معنادار می باشد. لذا فرضیه صفر مبنی بر لزوم استفاده از اثرات شیب پذیرفته و مدل بر اساس روش اثرات ثابت تخمین زده شود.

جدول ۵: نتایج آزمون هاسمن مدل

متغیر	هاسمن	Prob
عدم تقارن اطلاعاتی	4/585299	0/0379
اندازه شرکت	20/408034	0/000

جدول ۶: نتایج تخمین مدل

DA_{it} = 11/31 + 0/02AI _{it}				
احتمال آزمون تی	آماره آزمون تی	خطای استاندارد	ضریب برآوردی	متغیرها
0	37/8834	0/2987	11/31707	C
0/0091	-2/637652	0/009516	-0/025099	AI
3/611723		معیار آکائیک	0/662861	ضریب تعیین
4/539893		آماره شوارتز	0/542181	ضریب تعدیل شده
3/985707		معیار حنان کوئیک	5/492706	آماره F
2/188417		معیار دوربین واتسون	0	احتمال F

نتایج حاصل از تخمین نشان می دهد که احتمال آزمون t برای متغیر اهرم مالی کوچکتر از ۵٪ است لذا؛ ضریب برآوردی متغیر فوق از لحاظ آماری معنی دار می باشد. این بدان معناست که متغیر فوق عامل مهمی می باشد بنابراین با اطمینان 95٪ بین اهرم مالی با مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد. ضریب تعیین قدرت توضیح دهندگی اهرم مالی را نشان می دهد که این ۵۳۹۵٪ مدیریت سود را توضیح دهد. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از و دار می باشد (چون احتمال F کمتر از 5٪ است). از آنجا که دوربین واتسون بین ۱/۵ و ۲/۵ می باشد لذا؛ هیچ گونه خود همبستگی در مدل وجود ندارد؛ بنابراین فرضیه صفر تحقیق رد می شود و می توان نتیجه گرفت که ارتباط معناداری بین اهرم مالی با مدیریت سود وجود دارد. معادله رگرسیونی به صورت زیر می باشد.

$$DA_{it} = 11/31707 + 0/25099AI_{it}$$

جدول ۷: نتایج تخمین مدل

DA_{it} $= 6/9$ $+ 0/28SIZE_{it}$				
متغیرها	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره آزمون تی	احتمال آزمون تی
C	6/952577	0/539995	12/8525	0
SIZE	0/280660	0/041020	6/841963	0
ضریب تعیین	0/168911	معیار آکائیک		4/022244
ضریب تعدیل شده	0/154765	آماره شوارتز		4/094823
آماره F	11/94039	معیار حنان کوئیک		4/051516
احتمال F	0	معیار دوربین واتسون		1/537215

نتایج حاصل از تخمین نشان می دهد که احتمال آزمون t برای متغیر سودآوری کوچکتر از ۰/۵ است لذا؛ متغیر فوق از لحاظ آماری معنی دار می باشد. این بدان معناست که متغیر فوق عامل مهمی می باشد بنابراین با اطمینان ۹۵٪، بین سودآوری با مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد. ضریب تعیین قدرت توضیح دهندگی سودآوری را نشان می دهد که قادر است به میزان ۵۳٪ مدیریت سود را توضیح دهد. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد (چون احتمال F کمتر از ۰/۵ است) از آنجا که دوربین واتسون بین ۱/۵ و ۲/۵ می باشد لذا؛ هیچ گونه همبستگی در مدل وجود ندارد؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت که ارتباط معناداری بین سودآوری با مدیریت سود وجود دارد.

$$DA_{it} = 6/952577 + 0/280666SIZE_{it}$$

نتیجه گیری

یافته های تحقیق نشان داد بین عدم تقارن اطلاعاتی با مدیریت سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. با توجه به مطالعات انجام شده در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ و یافته های بدست آمده از تحقیق، نتایج نشان داد، احتمال آزمون F لیمر برای مدل اول تحقیق کوچکتر از ۰/۵ است؛ بنابراین فرض مدل تلفیقی تأیید گردید یعنی، اثرات فردی و یا گروهی وجود دارد و از روش داده های تابلویی برای برآورد مدل ها استفاده شد. همچنین این احتمال آزمون هاسمن، برای تعیین استفاده از مدل اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی، کمتر از ۰/۵ شد بنابراین اثرات ثابت مورد تأیید قرار می گیرد. سپس فرضیه فوق بر مبنای تخمین های به دست و مدل رگرسیونی مورد آزمون قرار گرفت. تخمین های به دست آمده و آزمون های انجام گرفته نشان داد که اولاً احتمال آزمون تی برای متغیر مستقل عدم تقارن اطلاعاتی کوچکتر از ۰/۵ است. لذا ضریب متغیر عدم تقارن اطلاعاتی به کار گرفته شده در مدل رگرسیونی معنی دار می باشد. ثانیاً بررسی مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل، نشان دهنده توان توضیح دهندگی مدل به منظور

تشریح متغیر وابسته یعنی مدیریت سود تقریباً ۵۴/۲۱ درصد از نوسانات ناشی از مدیریت سود را توضیح می دهد. همچنین با توجه به اینکه احتمال آماره F کوچکتر از ۰/۵ است یعنی اینکه کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد. نتایج حاصل از این فرضیه با پژوهش قربانی (۱۳۹۵) هم خوانی دارد، اما با نتایج پژوهش آرمسترانگ و همکاران (۲۰۱۱) به دلیل اینکه عدم تقارن اطلاعاتی اثر قابل تفکیکی بر هزینه سرمایه ندارد و پژوهش خدای پور (۱۳۹۳) به دلیل وجود رابطه منفی و معنادار بین عدم تقارن اطلاعاتی و بازده سهام و پژوهش خانی و قجاوند (۱۳۹۱) هم خوانی ندارد.

در رابطه با فرضیه دوم یعنی " بین اندازه شرکت و مدیریت سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد" با توجه به مطالعات انجام شده در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ و یافته های بدست آمده از تحقیق نتایج نشان داد احتمال آزمون F لیمر برای مدل اول تحقیق کوچکتر از ۰/۵ شد بنابراین فرض مدل تلفیقی تأیید نگردید؛ یعنی، اثرات فردی و یا گروهی وجود دارد و از روش داده های تابلویی برای برآورد مدل ها استفاده شد. همچنین احتمال آزمون هاسمن، برای تعیین استفاده از مدل اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی، کمتر از ۰/۵ شد؛ بنابراین اثرات ثابت مورد تأیید قرار می گیرد. سپس فرضیه فوق بر مبنای تخمین های به دست آمده بر اساس مدل رگرسیونی مورد آزمون قرار گرفت. تخمین های به دست آمده و آزمون های انجام گرفته نشان داد که اولاً احتمال آزمون t برای متغیر مستقل اندازه شرکت کوچکتر از ۰/۵ است لذا؛ ضریب متغیر اندازه شرکت بکار گرفته شده در مدل رگرسیونی معنی دار می باشد. ثانیاً با بررسی مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل، نشان دهنده توان توضیح دهندگی مدل به منظور تشریح وابسته یعنی مدیریت سود می باشد. لذا نتایج حاصل شده از شاخص ضریب تعیین تعدیل شده مدل دهد، متغیر مدیریت سود تقریباً ۱۵/۴۷ درصد از اندازه شرکت را توضیح می دهد. همچنین با توجه احتمال آماره F کوچکتر از ۰/۵ شد یعنی اینکه که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد. از آزمون این فرضیه با پژوهش مایر و همکاران (۲۰۱۶) همخوانی دارد.

در تبیین این یافته ها می توان گفت بسیاری از سرمایه گذاران با مسائل مالی نا آشنا هستند و تعداد تحلیل گران مالی و متخصصینی که بتوانند را براساس یک روش علمی پیش بینی کنند، کم است. این موضوع موجب شده است اکثر اساس اطلاعات محرمانه، شنیده ها، شایعه ها و توصیه های دیگران و با اتکا به بر انگیزه های سفته بازانه اقدام به سرمایه گذاری کنند و در تحلیل های خود متغیرهای بنیادی را بر اساس قاعده ثبات عملکردی مورد توجه قرار دهند لذا پیشنهاد می شود اطلاعات تاریخی منعکس در صورت های مالی که براساس آن ویژگی سود شرکت ها قاب ارزیابی است بیشتر مورد توجه سرمایه گذاران قرار گیرد تا انگیزه های مدیریت سود کاهش یابد. همان طوری که نتایج نشان می دهد است یکی از عواملی که ساختار مالی را تحت تاثیر قرار می دهد سود آوری است؛ لذا پیشنهاد می شود مدیران شرکت های عضو بورس برای تأمین مالی ابتدا از منابع داخلی استفاده کرده ده می کنند و سپس منابع خارجی استفاده کنند تا سودآوری شرکت به حداکثر برسد.

مراجع

۱. خدای پور، ا.، و دلدار، م.، و چوپانی، م. (۱۳۹۲). بررسی تاثیر عدم تقارن اطلاعاتی و چرخه عمر شرکت بر بازده ی آتی سهام شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۱(۳۸)، ۱۴۳-۱۶۷

۲. قربانی، آرش، حسینی معصوم، محمدرضا. (۱۳۹۵). قیمت گذاری درآمدهای اختیاری و تبیین نوع مدیریت سود. *دانش حسابداری مالی*، 3(3), 137-158.
۳. رحیمیان، ن.، و همتی، ح.، و سلیمانی فرد، م. (۱۳۹۱). بررسی ارتباط بین کیفیت سود و عدم تقارن اطلاعاتی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *دانش حسابداری*، ۳(۱۰)، ۱۵۷-۱۸۱.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=۱۷۶۰۰۸>
۴. کاشانی پور، محمد، مومنی یانسری، ابوالفضل. (۱۳۹۱). بررسی نقش عدم تقارن اطلاعاتی در تصمیمات ساختار سرمایه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *تحقیقات حسابداری و حسابرسی*، 4-19, 4(14), doi: 10.22034/iaar.2012.104682
۵. قائمی، م.، و وطن پرست، م. (۱۳۸۴). بررسی نقش اطلاعات حسابداری در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی در بورس اوراق بهادار تهران. *بررسیهای حسابداری و حسابرسی*، ۱۲(۴۱)، ۸۵-۱۰۳.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=۳۹۹۹۹>
۶. فخری، علی و خانمحمدی، محمدحامد، ۱۳۹۳، تاثیر ساختار هیأت مدیره بر ضریب واکنش سود (ERC) شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، سومین کنفرانس ملی حسابداری و مدیریت، تهران، <https://civilica.com/doc/343062>
7. Armstrong, C., J, Core, D. Taylor And R, Verrecchia. (2011). "When Does Information Asymmetry Affect The Cost Of Capital?". *Journal Of Accounting Research*, Vol.49.No.1, Pp1- 40.
8. Eisenhardt, Kathleem. M. 1989. Agency Theory: An Assesment and Review. *Academy of Management Review*, 14, p. 57-74
9. Jensen, M.C(1993),"The modern industrial revolution,exit,and the failure of internal control systems",*Journal of Finance*,48,831-880
10. Sunan Kalidjaga. Yogyakarta. Tenure and Non autdit Fess, *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, Vol.26 No.2 November 2003,
11. Ali Irfan (2002). Pelaporan Keuangan dan Asimetri Informasi dalam Hubungan Agensi. *Lintasan Ekonomi* Vol. XIX. No.2. Juli2002
12. Chen. L., Da. Z and Priestley. R. (2010), "Dividend Smoothing and Predictability". 10. Chtourou S. Marrakchi, Jean Bedard, and Lucie Courteau. 2001. Corporate Governance and Earning Managemen. Working Paper. <http://papers.ssrn.com>
13. Myers, Linda A. and Schmardebeck, Roy and Seidel, Timothy A. and Stuart, Michael D.(2016), Increased Managerial Discretion in Revenue Recognition and the Value Relevance of Earnings, *Vanderbilt Owen Graduate School of Management Research Paper* No. 2559438
14. Denis, D.J..Hanouna,p., & sarin, A., (2006),"Is there a dark side to incentive compensation?" *ournal of Corporate Finance*, 12,467-488

Investigating information asymmetry and company size in profit management of companies listed on the stock exchange

Masoumeh Karimi ¹

Date of Receipt: 2022/04/07 Date of Issue: 2022/05/18

Abstract

Introduction: Financial information forms the basis of valuation in the stock exchange. In the present study, the information asymmetry and the size of the company in managing the profits of companies listed on the stock exchange were investigated. **Method:** The present study is applied in terms of purpose and correlation in terms of method. Doing research is in the form of deductive-inductive reasoning. The required data were collected through the study of financial statements, accompanying notes and financial reports of the studied companies, information software, electronic and internet archives, and were organized and calculated in the extensive Excel scene to finally obtain the information obtained using software. Eviews software to be analyzed. The statistical population includes companies listed on the Tehran Stock Exchange, in the period between 1390 and 1392. The sample of studies by systematic elimination method according to the above restrictions is 60 companies. **Results:** The results showed that there is a significant relationship between information asymmetry and earnings management. There is also a significant relationship between firm size and profit management.

Keywords

Employee stock ownership, profitability, financial leverage, earnings management, stock exchange

1. Master of Accounting, Islamic Azad University, Ilam Branch, Ilam, Iran. (roya.mk1369gmail.com)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی